

בבא מציעא סא-א

עניין: אני הוא שהבחנתי

בין טפה של בכור לטפה שאינה של בכור

חידושי אגדות

מהר"ל

יציאת מצרים דכתיב
 בשרצים וכו', פי'
 באלו ד' מצות נאמר
 יציאת מצרים ולפי מה
 שמפרש בגמרא אצל כל
 חד אני הוא שהבחנתי
 וכו' ולפי זה היה גם כן
 ראוי לכתוב אצל חלב
 אני הוא שהבחנתי בין
 טפה של בכור לטפה
 שאינה של בכור אני
 שעתידי להבחין מי שמוכר
 חלב ואמר שהוא שומן
 וכיוצא בזה וכמעט בכל
 (ה)מצוה ומצוה היה יכול
 לכתוב כך, אבל אני אומר
 כי מיוחדים אלו המצוות
 להבחנה כי אצל שקצים
 כתיב להבדיל בין הטמא
 ובין הטהור נמצא כי מצוה

רבי עקיבא איגר על התורה חומש שמות

ג' ב'. קדש לי כל בכור פטר כל רחם. יש להקשות למה לא קדשו גם הבכורים
 מאב רק פטר רחם, כי הנם הי' ג"כ על הבכורים מאב, כי אפילו לא היה
 בבית בכור מאם אזי הגדול שבבית מת, וא"כ מהראוי היה לקדש גם הבכורים מאב.
 ויש לתרץ שלכאורה קשה, כיון שהקב"ה בכבודו ובעצמו ירד למצרים כדכתיב ^א "אני"
 ולא מלאך ולא שרף כו', א"כ לא הי' צריך לנתנת דם על המשקוף ועל המזוזות, וגם
 אמאי לא היו רשאים לצאת מפתח ביתם מטעם שניתן רשות למשחית אינו מבחין ^ב,
 הלא הקב"ה בכבודו ובעצמו הי', והוא ידע להבחין.

אולם

צריך לומר דעל הבכורים מאב שייך הבחנה דאין כל אחד יודע בבירור אם
 הוא בכור לאביו רק הקב"ה בכבודו ובוה הי' הקב"ה בכבודו ובעצמו כי זה
 לא הי' יכול למסור לשליח כיון שאינו יודע להבחין בין טפה של בכור, רק על בכור מאם
 שהוא דבר הניכר ומבורר לכל זה הי' על ידי השליח, ועל זה אומרים כיון שנתן רשות
 למשחית אינו מבחין, ומש"ה לא היו רשאים לצאת מפתח ביתם עד בוקר, וא"כ מה
 שנעשה ע"י הקב"ה בעצמו אין שייך בוה נם כי הקב"ה הוא היודע ומבחין, רק הנם הי'
 על הבכורים מאם, לפי שנתן רשות למשחית ואינו מבחין בין טוב לרע, ומש"ה לא קדשו
 רק פטר רחם ^ג. [חוט המשולש עמוד קפ"ב בשם רבינו]

זאת מיוחדת להבדלה, וכן משקל הוא עצמו עשוי
 להבחין הדבר ששוקל וכן הרבית הוא להבחין ישרא'
 דכ' לנכרי תשיך ולאחיך לא תשיך והנה יש כאן
 הבדל, ויציאת הוא להבחנה כדכ' וראיתם אותו
 וזכרתם את כל מצות ה' ועיקר תכלת הוא ההבחנה
 כמ"ש מאימתי קורין שמע בשחרית משיכיר בין
 תכלת שבה ללבן שבה. הרי אלו ד' מצות הם
 להבחנה וכאשר יצאו ישראל ממצרים יצאו במדרגה
 העליונה ששם הבחנת הכל כי הוציא השם יתברך
 את ישראל ממצרים ולקחם לו לעם ובוה הבדיל
 השם יתברך בין ישראל לאומות. ולפיכך היה יציאת
 מצרים ע"י הבחנה עד כי היה מבחין הקדוש ברוך
 הוא בין טפה לטפה, שהכל היה בהבחנה. וכאשר
 תבין כי אלו ד' מצות שנוכר בהם יציאת מצרים
 הם בד' צדדין שבהם הבחנה, עד שהבחנה בכל צד.
 ובארנו זה בחבור גבורת השם (פמ"ה) ע"ש*.)